

Hasznos példány

A SZÉKELY NEMZETI
MÚZEUM

IGAZGATÓ - VÁLASZTMÁNYÁNAK

J E L E N T É S E

A MÚZEUMOK ÉS KÖNYVTÁRAK ▽
ORSZÁGOS FŐFELÜGYELŐSÉGÉHEZ

A MÚZEUM 1914. ÉVI FEJLŐDÉSÉRŐL
ÉS ÁLLAPOTÁRÓL.

Méltóságos Főfelügyelőség!

A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum 1914. évi működéséről és állapotáról szóló jelentésünket a következőkben tesszük meg:

Igazgató-választmányunk a külső építési munkálatok szerencsés befejezése, e munkálatok felülvizsgáltatása s a gyűjtemények anyagának az új épületbe költöztetése után az 1914-ik év munkáját a belső építésnek, egyrészt az építés következtében megváltozott viszonyok által követelt szervezeti módosítás végrehajtásának, másrészt az új épület berendezésének, s a gyűjtemények elrendezésének, kiállításának, általában új szellemi erők munkába állításával s az eddigieknél tetemesebb és állandóbb jellegű anyagi eszközök biztosításával a körvonalaiban már kibontakozó szebb jövő szilárdabb megalapozásának és előkészítésének szánta.

E megalapozó és előkészítő munka reáeső részét az esztendő első felében Isten segítségével el is végezte. Mikor azonban már előkészítő munkája némi eredményét látta, s további sikeres előhaladását is remélte, váratlanul kitört a jóformán minden szellemi és anyagi erőt magának követelő háboru....

S bár a szelid muzsák tiszteletére hivatott múzeumunkban „inter arma“, a méreteivel minden emberi képzeletet felülmuló világháboru idegemésztő fegyverzörgése közt sem szűnt meg teljesen a gyűjtemények gyarapítási és rendezési munkája, s bár törhetlen hittel és bizodalommal nézünk a már sokáig nem késhető diadalmas békekötés elé: mégsem hallgathatjuk el őszinte fájdalmunkat, mit a miatt érezzük, hogy nagy hivatásra váró múzeumunkat a mindenha emlékezetes 1914-ik évben sem adhattuk át igazi rendeltetésének és jövő hivatásának.

*

Igazgató-választmányunk egyszer, február 9-én Z a t h u r e c z k y Gyula választmányi tag elnöklété alatt tartott gyűlést. E választmányi gyűlés a múzeum 1913. évi működéséről és állapotáról a múzeumőrök által összeállított jelentés, valamint az 1913. évi számadások tárgyalása és megállapítása, illetve elfogadása után, a legsürgösebb folyóügyekben intézkedett s miután a még 1882. évi január hó 4-én jóváhagyott s már régóta elavult múzeumi alapszabályok módosításának szükségét megállapította, az új épület felépítése következtében megváltozott viszonyok által követelt legsürgösebb szervezeti módosítást az új alapszabály-tervezet végleges kidolgozásáig és miniszteri jóváhagyásáig is végrehajtotta olyan formán, hogy az eddigi építő-bizottságnak, mint ügyvezető-tanácsnak további fentartása mellett a régi alapszabályokban szervezett felügyelőbizottság és igazgató-választmány hatáskörét egyesítette.

Ugyanakkor abból a célból, hogy a múzeum fokozott fejlesztése s kulturális munkásságának

szélesebb körben való értékesítése érdekében a fentartásban nagyobb mértékben résztvevő Háromszékvármegyének és Sepsiszentgyörgy városának a muzeum vezetésében az eddiginél jelentékenyebb részvételt biztosítson: az így újjászervezett igazgató-választmány élére egyrészt négy tagból álló elnökség felkérését határozta el, másrészt a választmányt a muzeum ügyei iránt már eddig is élénk érdeklődést tanusító, illetve a múzeum ügyeit támogató hét sepsiszentgyörgyi és négy vidéki, de háromszékvármegyei új taggal, kiegészítette.

E határozat értelmében a muzeum elnökségére felkérte báró Szentkérészy Bélát, Háromszékvármegye főispánját; alelnököknek dr. Király Aladárt, Háromszékvármegye alispánját és Bálint Dénest, Sepsiszentgyörgy város polgármesterét s végül ügyvezető alelnököknek dr. Dada y Vilmost, Háromszékvármegye tisztii főorvosát és igazgató-választmányunknak már évek óta kiválóan buzgó és tevékeny tagját.

Új választmányi tagoknak megválasztotta: dr. Barabás Sándor sepsijárási orvost; dr. Benedek Jánost, a Magyar Jelzalog-Hitelbank sepsiszentgyörgyi fiókjának főnökét; Bogdán Arturt, a Háromszéki Takarékpénztár vezérigazgatóját; Csánki Gyulát, Háromszékvármegye kir. tanfelügyelőjét; dr. Demeter Gyulát, Háromszékvármegye tb. főjegyzőjét; dr. Koréli Lajos ügyvédet, Malmos Andor kir. főmérnököt, Roediger Lajos nyug. főgimn. tanárt, a zombori muzeum egykori örét és Szóts Albert zágoni nagykereskedőt.

Az évek óta működő építőbizottságból s a választmány elnökségéből ekkor szervezett ügyvezető-tanács március 20-án dr. Király Aladár alelnök vezetése alatt tartott gyűlést. Ezenkívül több gyűlést nem is tartott, mert erre szükség nem volt. Az előforduló ügyekben a muzeumőrök előterjesztése alapján esetről-esetre az elnökség intézkedett.

A március 20-án tartott tanácsi gyűlésnek a muzeum anyagi helyzetének beható megtárgyalása, a gyűjtemények fokozatos fejlesztése s általában a muzeum jövő igazgatása és új szervezetének megállapítása volt a feladata.

A nagyfontosságú gyűlésen a választmány elnökségének meghívására a tanács tagjain kívül nemcsak Háromszékvármegye, Sepsiszentgyörgy város és a ref. Székely Mikó-Kollegium képviselői, hanem a Méltóságos Főfelügyelőség nevében Mihalik József előadó, országos felügyelő és dr. Posta Béla országos felügyelő is résztvettek, s az így kiegészített tanácsi gyűlés beható tárgyalás után egyrészt a muzeum egységes vezetése és igazgatása céljából megállapította egy állandó igazgatói állás szervezésének multhatatlan és elodázhatlan szükségét, másrészt a muzeum minden illetékes tényező által elismert és eddig is méltányolt nagyfontosságú kulturális és hazafias hivatására, valamint szűkös anyagi helyzetére való tekintettel, a jövőre nézve az összes fentartó hatóságok nagyobb mérvű anyagi támogatásának remélt megnyerése és biztosítása alapján normális évi költségvetést állított össze.

Igazgató-választmányunk e határozat értelmében biztosítást kért és nyert a Székely Mikó-Kollegium előjáróságától és az erdélyi ref. egyházkerület állandó igazgató-tanácsától, hogy a muzeum és collegium között még 1890. szeptember 11-én kötött szerződésben megállapított két muzeumőri állás fentartásával a

kollegium tanári karának szakképzett tagjai közül a muzeum igazgatására még egy rendes tanárt készséggel a muzeum szolgálatába enged abban az esetben, ha viszont a muzeum igazgató-választmánya szerződéses biztosítékot nyújt a felől, hogy a m. kir. államkormány e muzeum-igazgató fizetése fejében az állami tisztviselők VII. fizetési osztálya fizetési fokozatainak megfelelő fizetést és lakáspénzt muzeumigazgatói tiszteletdíj címén a kollegium pénztárába évenként befizet.

Igazgató-választmányunk ennek értelmében március 24-én kelt 277-1914. sz. felterjesztésében, melynek elfogadását Háromszék-, Csik- és Udvarhely vármegye, Sepsiszentgyörgy városa, valamint az erdélyi ref. egyházkerület állandó igazgató-tanácsa egyformán ajánlotta, arra kérte dr. Jankovich Béla m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztert, hogy a muzeum-igazgatói állás ilyen szervezését, mire választmányunk anyagi ereje elégtelensége miatt képtelen, nagy hivatást betöltő muzeumunk s a magyar közművelődés érdekében tegye lehetővé annyival inkább, mert az igazgatói állás szervezésének e módja egyrészt teljes biztosítékot nyújt a felől, hogy a muzeum a Székely Mikó-Kollegium utján birtokába jut annak az erkölcsi és szellemi tőkének, mely további fejlődését biztosítani, s kulturális munkásságát irányítani képes, másrészt pénzügyi szempontból legkönynyebben, azaz az állampénztár legkisebb megterhelésével ez a megoldás eszközölhető.

Kérésünket a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium illetékes szakosztálya május hó 11-én 58,016. sz. a. véleményezésre a Főfelügyelőséghez leküldvén, a Főfelügyelőség május 21-én tartott üléséből pártolólag terjesztette vissza a miniszteriumba.

A március 20-án megállapított normális költségvetés, melyet a Főfelügyelőséghez 326-1914. szám alatt április 10-én terjesztünk fel, a muzeum várható bevételi és továbbra elodázhatatlan kiadási tételeit foglalja magában s igazgató-választmányunk ebben, újból szűkös anyagi helyzetére, és nagyfontosságú hivatására való hivatkozással, — összesen 9650 kor. állandó évi államsegélyt kért a Főfelügyelőség utján a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumtól azzal a biztosítással, hogy ha a Főfelügyelőség és államkormány hazafias áldozatkészsége támogatja azoknak az anyagi eszközöknek megszerzésében és biztosításában, melyek nélkül a muzeum fenntartása és további fejlesztése elképzelhetetlen, minden erejével és igyekezetével rajta lesz, hogy a Főfelügyelőség és államkormány valóban büszke legyen Székelyföldünk egyetlen muzeumára, s annak a székely népnek kulturális törekvéseire, mely a maga verejtékes munkájával és vérenek gyakori ontásával annyi ellenség között védte hazánk délkeleti véghatárán, századok hosszú során át, az életéért és hazájáért küzdő, maroknyi magyarság zászlaját . . .

E normális költségvetésünk hivatalos tárgyalását tudomásunk szerint az időközben kiürt háboru lehetlenné tette, illetve későbbi, normális időre halasztotta.

A váratlanul bekövetkezett rendkívüli időnek kell tulajdonítanunk azt is, hogy a tulajdonos három vármegyéhez a március 30-iki határozatunk értelmében intézett segélykérésünk sem részesült a remélt kedvező elintézésben, bár kérésünk teljesítését 323. és 325. sz. fel-

terjesztéseink értelmében az illető törvényhatóságoknak a vallás- és közoktatásügyi miniszterium és a Főfelügyelőség is ajánlotta.

Udvarhelyvármegyéhez 317. sz. az 500 kor. évi állandó segélyért intézett kérésünket nevezett vármegye törvényhatósági bizottsága október 17-én tartott közgyűlésében tárgyalta s 765. jkvi sz. alatt azt a határozatot hozta, hogy „Udvarhelyvármegye közönsége a Székely Nemzeti Múzeumhoz való tulajdonjogát az alapító rendelkezése értelmében és a saját eddigi hozzájárulása jogán továbbra is fentartani kívánja; további hozzájárulásokat azonban ez idő szerint megajánlani nem tud, mert erre semmi vagyoni alapja nincsen.“

Csikvármegyéből 318. sz. kérésünkben az eddigi évi 500 kor. segélynek 1500 K-ra való felemelését kértük, de kérésünk elintézéséről még nincs hivatalos tudomásunk.

Háromszékvármegyétől 319. sz. a. az eddigi 800 kor. évi segélynek legalább évi 1500 K-ra való felemelését kértük.

A vármegye törvényhatósági bizottsága április 28-án tartott gyűlésén 392. jkvi pont alatt azt határozta, hogy „bár a kérést a múzeum nagyfontosságú kulturális hivatására való tekintettel igen méltányosnak tartja, kellő anyagi erő hiányában az eddigi segélynél többet nem adhat.

Minthogy azonban a nagy áldozatokkal új csarnokot nyert múzeum méltó fentartását s lehető fejlesztését szükségesnek tartja, felhívja a vármegye összes községeit, hogy erejükhez mérten a múzeum fentartásához évenként bizonyos összeggel járuljanak hozzá, s a hozzájárulási összegről már a legközelebbi községi költségvetés keretében gondoskodjanak.

A vármegye törvényhatósági bizottsága ezt a gondoskodást a községi előljáróságok különös figyelmébe ajánlja“.

Igazgató-választmányunk e határozatról értesülvén, most Háromszékvármegye két rendezett tanácsu városához és 102 községéhez fordult 529. sz. segélykérésével.

A törvényhatósági bizottság felhívására és igazgató-választmányunk kérésére az 1914. év végéig a következő községek hoztak kedvező határozatot:

I. A kézdi járásból:

1. Kézdialmás ad évenként ... .. 10 K-t ;
2. Léczfalva 10 éven keresztül 1915-től kezdve ad évenként ... .. 10 K-t ;
3. Maksa 10 éven keresztül 1915-től kezdve évi ... .. 5 K-t ;

II. A miklósvári járásból:

1. Bölön 1915-ben ad egyszersmindenkori ajándékul ... .. 20 K-t ;
2. Hidvég 5 éven keresztül ad évenként 10 K-t ;

III. Az orbai járásból:

1. Csomakőrös egyszersmindenkori ajándékul ... .. 5 K-t ;
2. Papolc 10 éven keresztül évenként 5 K-t ;
3. Zágon 1915-től kezdve állandó segélyképen évi ... .. 10 K-t ;

IV. A sepsi járásból:

1. Árkos 1914-től kezdve 1923. év végéig 10 éven keresztül évi ... 10 K-t ;
2. Sepsibükszád állandó segélyül évi 5 K-t ;
3. Mikóujfalu állandó segélyül évi ... 5 K-t ;
4. Kökös 10 éven keresztül évi ... .. 5 K-t ;
5. Magyarbodza állandó segélyül évi 10 K-t ;
6. Uzon egyszersmindenkori ajándékul 20 K-t ;

Nyomasztó anyagi terheik s részben a kitört háboru miatt nem adnak segélyt: Bita, Gyulafalva és Kézdivásárhely r. t város. E szerint 104 címre küldött kérésünk közül elintésést nyert összesen 18, kedvezően 14 és kedvezőtlenül 4. Kérésünk s a vármegye felhívása értelmében hozott kedvező határozatot öt község, összesen évi 40 kor. állandó segélyt ajánlván meg muzeumunk fenntartására. Az 5 vagy 10 éven át kifizetendő megajánlások összege 400 kor., az egyszersmindenkori ajándékok összege 45 kor.

Igazgató-választmányunk abban a hitben van, hogy csak a rendkívüli viszonyok gátolták meg a többi községeket kérésünk elintézésében s az a reménység, hogy mihelyt a rendes viszonyok visszatérnek, többi kérései is kedvező elintézését nyernek annyival inkább, mert idáig alig egy pár kivételével épen a legnagyobb és legvagyonosabb községektől nem kapott sem kedvező, sem kedvezőtlen választ.

Már 1913. évi jelentésünkben megemlékeztünk arról, hogy 1913. évi december hó 24-én 1339. sz. a. dr. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett kérésünkben az építés alatt előállott fedezethiány eltüntetése s a muzeum építkezési munkálatainak teljes befejezhetővé végett az 1914. évi állami költségvetésben készpénzben 28,000 kor. rendkívüli építési államssegélyt kértünk.

Indokolt kérésünket úgy a Főfelügyelőség, mint a vallás- és közoktatásügyi miniszterium illetékes szakosztályának vezetője, dr. M a j o v s z k y Pál miniszteri tanácsos teljes jóindulattal tárgyalta s pártoló előterjesztésük alapján, mikor a Főfelügyelőség 64. szám alatt február 16-án kelt felterjesztésében a kért építkezési segély utalványozását a tudományos közgyűjtemények támogatására az 1914. év első felében rendelkezésre álló költségvetési javadalom terhére hozta javaslatba, s kérésünk teljesítését elnökünk, báró Szentkeresztty Béla főispán és városunk országos képviselője, dr. H e g e d ü s Loránt is az összes illetékes helyeken a legmelegebben ismételtlen ajánlotta: dr. J a n k o v i c h Béla miniszter február 21-én 25,235 - 1914/III. sz. a. kelt leiratában értesítette igazgató-választmányunkat, hogy a kért 28,000 kor. rendkívüli államssegélyt engedélyezte s utasította egyidejűleg a sepsiszentgyörgyi m. kir. adóhivatalt, hogy elnökünk hivatalos nyugtatványára ezt az összeget a Muzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége irányában való elszámolás kötelezettsége mellett fizesse ki. Ugyanakkor értesítette választmányunkat arról is, hogy a Muzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének muzeumi szempontból való ellenőrzési és irányítási jogát az emez újabb államssegélyen végzendő munkálatokra vonatkozólag is fentartja.

A Főfelügyelőség ugyancsak e leirat értelmében március 21-én 64. szám alatt felkérte választmányunkat az újabb államssegély részletes felhasználási tervzetének jóváhagyás végett való bemutatására azzal az utasítással, hogy a felhasználási tervzet akként állítandó egybe, hogy a 28,000 K-ból a berendezéshez szükséges külön segéderők díjazása is kiteljék, s az ez összegből restituálandó berendezési segély az egész muzeum berendezését és felszerelését fedezze.

Igazgató-választmányunk, illetve ügyvezetőtanácsunk elnöksége ennek értelmében nyomban

megkezdette a részletes felhasználási tervezet összeállítását, a legszükségesebb pótmunkálatokra terveket és ajánlatokat kért be s ezeket a múzeumőrök útján március 21-én Mihalik József főfelügyelőségi előadóval s március 25-én Kós Károly műépítésszel is megtárgyalta. A végleges tervezet összeállítását és felterjesztését azonban részben a beérkezett ajánlatok túlmagas volta következtében folyt huzamosabb tárgyalásokkal járó idővesztés, főleg és mindezekfelett azonban a háboru kitörése erre az évre meggátolta s így e pótmunkálatok végrehajtása, valamint az összes rendes és rendkívüli építési államsegélyekről való végleges elszámolásunk is a háboru befejezése utáni normális időre maradt. Mindazonáltal a Főfelügyelőség meghagyása szerint a főépületben tűzbiztonsági szempontból végrehajtott átalakítási és egyéb pótmunkák mellett befejeztük az utcai kerítés építési munkáját, annak felülvizsgálatát s a végleges elszámolást is megejtettük. Végrehajtottuk a főépülethez tartozó park és udvartér rendezését és a múzeumtelek nagyobb részét befásítottuk.

Miközben az építkezésnél előálló hiányok s a még szükséges pótmunkálatok elvégzésére igazgató-választmányunk újabb államsegélyt kért és nyert a Főfelügyelőség rendelkezésére álló költségvetési összegből, azalatt Molnár és Társai vállalkozók a felülvizsgáló bizottság által a számlájukon eszközölt törlések és levonások ellen a vallás- és közoktatásügyi miniszternél ismételtlen felszólaltak.

Igazgató-választmányunk a vallás- és közoktatásügyi miniszterium rendeletére a kereskedelemügyi miniszterium 1303. sz. a. felküldött felülvizsgálati iratokat a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumból március 16-án 25,119—1914/III. sz. a. kelt azon rendelettel kapta vissza, hogy a kiviteli összeg tekintetében a felülvizsgáló bizottságnak a vég számlában jelzett megállapításai lesznek végérvényesen figyelembe veendőek.

Molnár és Társai vállalkozók kérésére igazgató-választmányunk még 1913. évi december 9-én 1261. sz. a. felkérte a sepsiszentgyörgyi m. kir. államépítészeti hivatalt az 1913. évi július 17-én felvett felülvizsgálati jegyzőkönyv szerint egy évi jótállás alá eső munkák műszaki utófelülvizsgálataira.

Az építészeti hivatal megbízásából Malmos Andor kir. főmérnök Csutak Vilmos és dr. László Ferenc múzeumőrökkel az érdekelt vállalkozók jelenlétében és részvételével a műszaki utófelülvizsgálatot február 9-én végrehajtotta s igazgató-választmányunk a felülvizsgálatról felvett jegyzőkönyvet 127. sz. a. a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumba ugyanazon nap felterjesztette azzal a kéréssel, hogy az esedékessé vált 4200 kor. biztosíték-részlet folyósítását, mely biztosíték a sepsiszentgyörgyi m. kir. adóhivatalnál 1911. évi augusztus 4-én a vallás letét-napló 14/1. sz. alá tétetett le, nevezett adóhivatalnak elrendelni kegyeskedjék úgy, hogy abból 4000 kor. azonnal, míg 200 kor. akkor lesz felvehető, mikor az utófelülvizsgálati jegyzőkönyv 1—4. pontja alatt felsorolt hiányok pótlását a sepsiszentgyörgyi államépítészeti hivatal igazolja.

Kérésünket a vallás- és közoktatásügyi miniszter 25236—1914/III. sz. a. március 16-án kelt rendeletével teljesítette, s ennek következtében a sepsiszentgyörgyi m. kir. adóhivatal

március 27-én az összesen 9400 kor. értékű biztosítékból 4000 K-t nevezett vállalkozóknak kiszolgáltattott.

Hangsúlyozni kívánjuk egyúttal, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter fenti rendeletében a későbbi utófelülvizsgálatok alkalmával esedékessé váló biztosíték-részletek kiutalványozása jogát a fennálló szabályoknak megfelelően továbbra is magának tartotta fenn és végül megjegyezte, hogy „habár az építési vállalkozók végjárandóságainak kifizetése, valamint a jelen utalványozás tárgyát tevő biztosíték-részletek kiadása ellen észrevétele, — kivéve amaz észrevételeket, a melyeket a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőisége az új muzeumi épület megtekintése alkalmával a helyszínén tett, — nincs és nem volt: azt a kötelezettséget, a mely az igazgató-választmány részéről a múzeumra engedélyezett építési és berendezési államsegélyeket illetően a Főfelügyelőiség irányában való okmányolt elszámolásra vonatkozik, ez alkalommal is kifejezetten föntartja“.

Igazgató-választmányunkat a már jelzett kérdéseken kívül a lefolyt évben is különösen a gyűjtemények rendezési munkája, s ezzel kapcsolatosan a muzeumi helyiségek berendezésének és felszerelésének nagy körültekintést és takarékoságot igénylő kérdése foglalkoztatta.

Rendezési munkánk előhaladásáról jelentésünk más helyén számolunk be, a berendezés és felszerelés kérdésének állásáról pedig a következőket jelentjük:

Igazgató-választmányunk még 1913. évi december 1-én jelentette a Főfelügyelőiségnek, hogy a könyvtár és levéltár berendezésével megbízott Márkus Lajos-cég kiviteli munkáját előreláthatólag egy hét alatt bevégezi, s kérte egyúttal a Főfelügyelőiséget, hogy 1007—1912. számú leirata értelmében, mely szerint „a berendezési tárgyak átvételére annak idején a Főfelügyelőiség szakértő kiküldöttje fog a helyszínére kiszállani“, e berendezés átvételére Mihalik József orsz. felügyelőt még december 20. előtt kiküldeni sziveskedjék anynyival inkább, hogy ugyanakkor nevezett előadóval igazgató-választmányunk a helyszínén 1. a múzeum többi helyiségeinek berendezését, 2. most készitendő új alapszabályainak tervezetét, 3. jövő fentartásának és fejlesztésének nagyfontosságú kérdését, és 4. az építési alaptól még hiányzó összeg újabb államsegély útján való kérésének ügyét is személyesen megtárgyalhassa. Ugyancsak e nagyfontosságú kérdések beható megtárgyalására, különösen pedig a régiségtár és néprajzi gyűjtemény berendezési tervének megállapítása, a berendezési államsegély végleges felosztása, kiállítási szekrénytipusok megválasztása, szóval az egész berendezési ügy elintézése céljából dr. Pósta Béla és dr. Seemayer Wilibáld orsz. felügyelők kiküldését, illetve személyes megjelenését is kértük. Dr. Pósta Béla március 18-tól 21-ig, Mihalik József március 19-től 21-ig és dr. Seemayer Wilibáld április 3—4-ig tartózkodott körünkben.

Itt tartózkodásuk ideje alatt választmányunknak s Csutak Vilmos és dr. László Ferenc múzeumöröknek bő alkalmuk volt az összes fent jelzett muzeumi ügyek részletes megtárgyalására.

Kiszállásuk azért a mily kívánatos és elodázhatatlan, épannyira gyümölcsöző is volt, mert

az összes függő ügyekben s így a berendezési ügyben is végleges megállapodásra vezetett.

Igazgató-választmányunk azért kedves kötelességet teljesít, mikor úgy a körében megjelent felügyelőknek jó tanácsaikért és muzeumunk minden ügyének valósággal megbízonyított, lelkes támogatásáért, mint a Főfelügyelőségnek az ő szives kiküldésökért ezen a helyen is hála-köszönetet mond.

A március 20-án tartott gyűlésünk leírása rendjén a megtárgyalt kérdések egy részéről már megemlékeztünk.

Hogy a 25.000 kor. berendezési államszegély végleges felosztására vonatkozó terveztünket a kiállítási szekrények elkészítésére vonatkozó ajánlatokkal együtt mégsem terjesztettük fel jóváhagyás végett, e sajnálatos körülménynek az oka szintén a háboru kitérése volt, mert ennek következtében reménységünk nem volt, hogy a válságos gazdasági helyzetben a benyújtott ajánlatok alapján kedvező feltételek mellett szerződéseket köthetünk.

Már évekkel ezelőtt muzeumunk 1908. és 1909. évi állapotáról kiadott jelentésünkben (15., 16. l.) jelentettük volt, hogy gróf Nemes János hidvégi nagybirtokostól a hidvégi családi sirboltjából kikerült, muzeumunknak adományozott, s általunk helyreállított XVII—XVIII. századbeli régi ruhák kegyeletes elhelyezéséhez szükséges kiállítási szekrény elkészíttetésére szives ígéretet nyertünk. E jelentésünket most azzal egészítjük ki, hogy gróf Nemes János elnökünk és ügyvezető alelnökünk társaságában július 18-án meglátogatta új muzeumunkat, s a szükséges kiállítási szekrény típusának megállapítása után megbizta a muzeumőröket a részletes tervezet és ajánlatok bekérésével s hozzájuttatásával.

Fájdalom, a hónap végén kitört háboru e megbízatásunk végrehajtását is lehetetlenné tette.

Igazgató-választmányunk a megelőző évek gyakorlata szerint még 1913. évi december havában újabb évi fentartási segélyt kért a székelyföldi pénzügyintézetektől. Kérésünket a nevesebb pénzügyintézetek kivétel nélkül meghallgatták s muzeumunk részére a székelyföldi közművelődési és jótékony intézmények támogatására az 1913. üzleti évről készített zárszámadásukban kiosztott jövedelemosztalékból a következő összegeket adományozták:

1. Az Agrár Takarékpénztár Sepsiszentgyörgyi Fiókiintézete	50—	K-t;
2. A Baróti Takarékp. r.-t. (Barót)	25—	K-t;
3. Az Erdővidéki Takarékp. (Barót)	50—	K-t;
4. A Háromszéki Takarékpénztár (Sepsiszentgyörgy)	100—	K-t;
5. A Kézdivásárhelyi Takarékpénztár (Kézdivásárhely)	50—	K-t;
6. A Kovásznai Takarékpénztár (Kovászna)	50—	K-t;
7. A Nagyborosnyói Népkbank (Nagyborosnyó)	5—	K-t;
8. A Nagybacsoni Takarékpénztár (Nagybaczon)	5·28	K-t;
9. A Sepsiarósi Takarékpénztár (Sepsiarósi)	10—	K-t;

A 9 pénzügyintézet összesen: 345·28 K-t:

Bármilyen kis összegnek is látszik ez az évi adomány önmagában, nehéz anyagi viszonyaink között költségvetésünknek oly jelentékeny tétele, muzeális törekvéseinknek oly nagyfoku megértésére és méltánylására mutat, hogy

igazgató-választmányunk hazafias örömet érez, midőn székely pénzintézeteink s így székely társadalmunk hazafias áldozatkészségéről a Főfelügyelőségnek jelentést tehet.

A Főfelügyelőség által rendelkezésünkre bocsátott államsegély mellett ez a kifogyhatatlan székely áldozatkészség gyarapította gyűjteményeinket az 1914-ik évben is, miről alább gyűjteményeink rendjén teszünk részletes jelentést.

A gyűjtemények általános gyarapodásáról a következőket jelentjük :

Az 1913-ik évben a gyarapodás a következő :
1. Könyvtárnál : 3058 drb. 2. Régiségtárnál : 1279 drb. 3. Néprajzi gyűjteménynél : 276 drb. 4. Képzőművészeti gyűjteménynél : — drb. 5. Természetrizai gyűjteménynél : 2971 drb.

A gyűjtemények törzsanyagának állománya az 1914. év végén : 1. Könyvtárnál 71.018 drb. 2. Régiségtárnál : 26.517 drb. 3. Néprajzi gyűjteménynél : 6365 drb. 4. Képzőművészeti gyűjteménynél : 489 drb. 5. Természetrizai gyűjteménynél : 12.748 drb.

A muzeum bérhelyiségeinek bére fejében az 1913-ik évben utalványozott 750 kor. rendkívüli államsegélyről, továbbá a muzeum anyagának átköltöztetésére, az új berendezésnél és leltározásnál szükséges segéderők díjazására és az éremtár kiegészítésére az 1912., illetve az 1913. évben utalványozott 400 kor., 1200 kor. és 1000 kor. rendkívüli államsegélyekről 115—1914. szám alatt felterjesztett elszámolásunkat a Főfelügyelőség 286—1914. szám alatt október 29-én kelt leiratával jóváhagyólag tudomásul vette azzal az utasítással, hogy az első és a két utolsó államsegélyből felhasználatlanul maradt 156 kor. 65 fillér, illetve 80 kor. 87 fillér és 45 kor. 66 fillér, összesen tehát 283 kor. 18 fillér az 1914. évben lesz elszámolandó.

Az 1913. évi régiségtári, néprajzi és természetrajzi rendes államsegélyekről, továbbá az ugyanazon évben utalványozott 1000 kor. könyvtári és 400 kor. néprajzi rendkívüli államsegélyekről ugyanakkor felterjesztett elszámolásunk jóváhagyása még folyamatban van.

Az 1914-ik évre 1312—1913. szám alatt 1600 kor. könyvtári, 1328—1913. szám alatt 1600 kor. régiségtári, 1330—1913. szám alatt 1000 kor. néprajzi és 1331—1913. szám alatt 800 kor. természetrajzi gyarapítási államsegélyt kértünk.

Ugyanezen kéréseinkben felhasználási tervezeiteinket is felterjesztettük. E kéréseinket kiegészítő normális költségvetésünket 326—1914. szám alatt terjesztettük fel.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter a Főfelügyelőség előterjesztésére 36098—1914/III. szám alatt június 5-én kelt rendeletével az 1914. első félévi főfelügyelőségi államsegélyből Siculicák beszerzésére 1600 kor. segélyt kiutaltatott. Az 1914—15. évi állami költségvetésből kért gyarapítási államsegélyek iránt beadott kéréseink, illetve normális költségvetésünk elintézéséről még nem nyertünk értesítést.

E szerint muzeumunk az 1914-ik évben az állam részéről 1600 kor. + 283 kor. 18 fil., összesen 1883 kor. 18 fil. államsegélyben részesült. Ebből 1600 koronát könyvtárunk és 45 kor. 66 fillért éremtárunk gyarapítására, 237 kor. 52 fillért pedig az alkalmazott segéderők díja egy részének fedezésére fordítottunk.

E felhasználásokról szóló részletes elszámolásunkat 66—1915. sz. a. terjesztjük fel.

L. J. J. J.
J. J. J. J.

I. Könyvtár és levéltár.

Könyvtárunk és levéltárunk 1914-ik évi gyarapítására, közelebről Siculicák és székely családi irományok gyűjtésére és könyvkötésre a Főfelügyelőség még 1913. évi február 4-én 506. szám alatt kelt leiratával 1000 K rendkívüli segély folyósítását helyezte kilátásba. Rendes könyvtári célokra 1312—1913. számú 1913. december 24-én kelt felterjesztésünkben 1600 K újabb könyvtári segélyt kértünk. A Főfelügyelőség a már kilátásba helyezett 1000 K segélyt az 1914-ik első felére rendelkezésére bocsátott államsegélyből 1600 K-ra emelte fel, s előterjesztése alapján a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter 36 098—1914/III. szám alatt június hó 5-én kelt rendeletével Siculicák beszerzésére 1600 K-t a sepsiszentgyörgyi adóhivatallal muzeumunk részére kiutaltatott.

A kiutalt 1600 K államsegély felerészét a fent jelzett rendeletek értelmében Siculicák beszerzésére és könyvkötésre használtuk fel, másik részét pedig, — mivel két jelentős értékű székely levéltár és könyvtár megszerzésére ugyan már ebben az évben sikerrel biztató, de végül mégis csak kezdeményező lépéseket tehetünk, — egyelőre oly könyvtári anyag kifizetésére és további folytatólagos beszerzésére fordítottuk, melynek megszerzése gyűjteményeink s ezek közt főleg régiségtárunk anyagának földolgozása, vagy általában könyvtárunk érdekében már korábban elodázhatatlan volt, s a melynek kifizetésére megrendeléskor vagy előfizeteskör részben saját jövedelmeinkből, részben az 1914—15. évi rendes államsegélyből remélünk fedezetet. E könyvtári anyag jegyzékét elszámolásunk mellékletei tartalmazzák.

Természetesen a könyvvásár következtében felhasznált összeget a legközelebbi állami költségvetésben remélt rendes könyvtári államsegélyből visszafizetjük s mulhatlanul Siculicák beszerzésére fordítjuk.

Az 1600 K segélyen kívül a vallás- és közoktatásügyi Miniszter és a Főfelügyelőség jóindulata még állami letétekkel és ajándékokkal is gyarapította gyűjteményünket.

A vallás- és közoktatásügyi Miniszter állami letétként megküldte: „Hekler Antal: Görög és római arcképszobrászat. Budapest, 1913.“ c. művét.

A Muzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége által állami letétként megküldött művek a következők: 1. Divald Kornél: Magyarország csucsives-kori szárnyasoltárai. Második sorozat. Budapest, 1911. 2. Veress Endre: Fontes rerum Transylvanicarum II—IV. K. Budapest, 1913. 3. Deréki Antal: Pálvás színészek. Budapest, 1914. 4. Dr. Szabó Orest: Nemzetiségi ismertető könyvtár 1—5 kötet. Budapest, 1913. 5. Gönczi Ferenc: Göcsej s kapcsolatosan Hetés vidékének és népének összevontabb ismertetése. Kaposvár, 1914.

A Muzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége útján, mint a „szerző“ ajándékát kaptuk a következő műveket: Báró Szalay Imre: Visszaemlékezés Trefort Ágostonra. Budapest, 1909. 2. Dr. Veress Endre: Erdélyi Történelmi Értesítő. I. K. 3. sz. Kolozsvár, 1913. 3. Mint Zádor Béla ajándékát: Zádor Gyula: Zádor György levelezése Kazinczy Ferencsel 1823—1831. Budapest, 1836. 4. Muzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége: Jelentés a Muzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének 1913. évi működéséről. Budapest, 1914.

Ajándék és csere útján még a következők gyarapították könyvtárunkat: Alsófehérmegyei Tört. Rég. és Term. Tud. Egyesület (1 drb), Antalfi Elek Sepsiszentgyörgy (1 drb), Állami nyomda Budapest (155 drb), N. N., könyvtárunk egyik régi támogatója (468 drb), Bácsbodrogvármegyei Tört. Társ. (1 drb), Benkő József Sepsiszentgyörgy (1 drb), Békéscsabai Múzeum Egyesület (1 drb), Özv. Bibó Józsefné Mircse Ferenc útján Bibó József hagyatékából Barátos (118 drb), Biharmegyei és nagyvárad i Rég. és Tört. Egylet (1 drb), Bodali István Uzon (1 drb), Bodó Albert Torja (1 drb), Bodor János Szászváros (1 drb), Bogdán Géza Nagyszeben (12 drb), dr. Czeglédi Miklós Kovászna (1 drb), Czirmay József Kézdimartonfalva (1 drb), Csikvármegye Szerkesztősége (1 drb), Csutak Vilmos Sepsiszentgyörgy (26 drb), Damó Lajos Lisznyó (4 drb), ld. báró Daniel Gábor Vargyas (3 drb), Debrecen város Múzeuma (1 drb), Délmagyarországi Term. Tud. Társ. (1 drb), dr. Diénes Ödön Kézdivásárhely (2 drb), E. M. K. E. Kolozsvár (3 drb), dr. Erdélyi Lajos Budapest (1 drb), Erdélyi Kárpát-Egyesület Kolozsvár (1 drb), Erdélyi Múzeum Egylet Kolozsvár (1 drb), Erdészeti Kísérletek Szerkesztősége Selmezbánya (1 drb), M. kir. Földtani Intézet Budapest (1 drb), Független Székelység szerkesztősége Sepsiszentgyörgy (1 drb), Fülöp Károly Sepsiszentgyörgy (1 drb), Hunyadmegyei Tört. és Rég. Társ. (1 drb), Imreh Béla Sepsiszentgyörgy (1 drb), Izraelita Magyar Irodalmi Társulat Budapest (1 drb), Le Chevalier Joseph Joubert Páris (1 drb), Kelemen Lajosné Sepsiszentgyörgy (31 drb), Kelemen Lajos Sepsiszentgyörgy (1 drb), Kézdivásárhelyi m. kir. állami polg. fiúiskola igazgatósága (1 drb), Kézdivásárhelyi m. kir. áll. polg. leányiskola igazgatósága (1 drb), Képviselőház Kiadóhivatala Budapest (11 drb), dr. Király Aladár Sepsiszentgyörgy (1 drb), Jókai közm. és muz. egylet Komárom (1 drb), dr. László Ferenc Sepsiszentgyörgy (6 drb), Magyar Nemzeti Múzeum Igazgatósága Budapest (1 drb), Magyar Károly Maksa (9 drb), Marosvásárhelyi Kereskedelmi és Iparkamara (61 drb), özv. Málnási Lajosné Maksa (2 drb), Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa (1 drb), Mórik Lajos Barót (1 drb), Nagyvárad város nyilvános Könyvtára (1 drb), Országos Magyar Iparművészeti Társulat Budapest (1 drb), Pálmay József Marosvásárhely (1 drb), Sepsiszentgyörgyi áll. polg. fiúiskola igazgatósága (1 drb), Pécs-Baranyamegyei Múzeum-Egyesület (1 drb), Roediger Lajos Kovászna (6 drb), Segesvári m. kir. áll. polg. fiúiskola igazgatósága (1 drb), M. kir. Statisztikai hivatal Budapest (16 drb), Sümegi Darnay-múzeum (1 drb), br. Szalay Imre Budapest (2 drb), Székely Társaságok Szövetsége Marosvásárhely (8 drb), Székely Népszerűsítő Egyesület Sepsiszentgyörgy

(1 drb), dr. Szőnyi Ottó Pécs (1 drb), Szőnyi László Budapest (3 drb), Tolnavármegyei Közművelődési Egyesület (1 drb), Toroczkai Vigand Ede Marosvásárhely (1 drb), Vas Dénes Szörce (3 drb), Vákár P. Ártúr Gyergyószentmiklós (1 drb), Veszprémvármegyei Múzeumegylet (1 drb), Vitályos Ferenc Sepsiszentgyörgy (25 drb), Zágoni Mózesné Barátos (1 drb), dr. Zimányi Károly Budapest (1 drb).

Levéltárunk gyarapodása vásár útján a következő volt:

Dersi ifj. Biás Istvánnak, a széki gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltára főlevéltárosának szives engedélyével és felügyelete alatt lemásoltattuk Háromszékvármegye, akkor Sepsi, Kézdi és Orbai székek Bethlen Gábor-féle 1614. évi lustrális összeírását abból a hiteles példányból, melyet az Udvarhelyvármegye levéltárában őrzött hajdan teljes, de ma már csonka eredeti összeírásból 1784. szeptember 27-én Tibád Ferenc udvarhelyszéki jegyző készített a Teleki-család számára.

E Bethlen-féle lustrális összeírás egyik legértékesebb, de még kiadatlan és kiaknázatlan okmánya székely nemzetünk történetének, s azért tervbe vettük a többi székely székek teljes összeírásának lemásoltatását is, hogy az egész összeírást kutatóink és történetíróink rendelkezésére bocsáthassuk addig is, míg annak s az I. Rákóczi György-féle 1635. évi összeírásnak, melynek eredetijét Háromszékvármegye levéltára őrzi, kiadását eszközölhetnők.

A m. kir. országos levéltár főlevéltárosának, dr. Csánki Dezsőnek és erdélyi osztálya vezetőjének, Barabás Samu levéltárosnak szives jóindulata tette lehetővé, hogy levéltárunk részére itthon lemásoltathattuk a nagyszebeni országgyűlés által 1717. január 25-én fej- és jószágvesztésre ítélt zágoni Mikes Kelemen, valamint bujdosó társai, nagyjait Cserey János és csernátoni Kálnoki Mihály számkivetésére és birtokai elkobzására vonatkozó orosz levéltári iratokat.

A Mikes Kelemen elkobzott birtokairól a főkormányszék rendeletére 1716. december 26-án felvett inventarium részletesen leírja a Mikes zágoni nemesi kuriáját, s főleg e leírás alapján állapíthatta meg Csutak Vilmos muzeumőr kétségtelen bizonyossággal, hogy Mikesünk szülőháza, — bár természetesen némileg ismételtén átalakítva és javítva, de nagyjában mégis eredeti alakjában és elrendezésében, — ma is áll, báró Szentkereszty Zsigmond v. b. t. t., nyugalmazott táblai elnök tulajdona, s így — jövő fenmaradása is biztosítva lévén, — azt állandóan hazafias kegyeletünk övezheti. E megállapítás továbbá módot nyújt a Zágoni Mikes Kelemen-emlékbizottságnak, hogy minden további kétség nélkül a legméltóbb helyen állítsa fel Mikesünk, Rákóczi nagy iródeákja ércbeöntött szobrát és módot nyújt minden igaz magyarnak, hogy az ő szobrához és szülőházához — áldozni és hazaszeretetében megerősödni — bármikor elzarándokolhasson . . .

Gyűjtés, illetve ajándékozás útján egy nagyobb családi levelesládával gyarapodott levéltárunk:

Dr. Künnle Tivadarné, szül. gidófalvi Gidófalvi Ilona nagyatyjának, Gidófalvi István uzoni nagybirtokosnak és nagyanyjának, uzoni Szabó Zsuzsánnának XVII—XIX. századbeli

leveleit adományozta muzeumunknak (1500 drb.) Gidófalvi István, miután négy éven át hites ülnöke és két évig nyilvános jegyzője volt Háromszékvármegyének, 1819. augusztus 1-én mint „jőreménységű ifju“ lépett az özvegy gróf Mikes Jánosné szolgálatába, s ettől kezdve mint praefectus és bérlő, úgy a gróf Mikes-család uzoni ágának birtok- és jogügyeit, mint a saját gazdaságát évtizedeken át oly példás szorgalommal és éberséggel vezette, hogy a Mikes-család teljes megelégedését érdemelte ki s nemcsak közbecsülésben álló nevet, de 1856. augusztus 28-án kelt végrendeletében igen tekintélyes vagyont is hagyott nyolc gyermekének örökségül.

A muzeum birtokába jutott levéltári anyag ugy családtörténeti, mint köztörténeti és főleg gazdaságtörténeti szempontból levéltárunk értékének kétségtelen gyarapodását jelenti. Nagyobb és értékesebb része a XIX. századból származik s az akkor végbement nagy gazdasági átalakulásról, valamint Bach-korszakbeli társadalmi viszonyainkról eddigi levéltári anyagunkból szerzett ismereteinket sok új tanulsággal és ismerettel gyarapítja.

Kisebb adományokkal a következők gyarapították levéltárunkat: **B a r t h** a Miklós Nagyborosnyó (6 drb), **B e n k ő** Gábor Sepsiszentgyörgy (2 drb), **B i t a y** Sándor Gidófalva (105 drb), **B o g d á n** Artur Sepsiszentgyörgy (6 drb), **C z i r m a y** József Kézdimartonfalva (5 drb) és **K o v á c s** Dénes Sepsiszentgyörgy (60 drb). Közülök pl. **B i t a y** Sándor 1694—1885-ből származó családi s részben a Brassó megyei hét magyar (csángó) falunak Brassó városával folytatott erdőperére vonatkozó iratokat, **B o g d á n** Artur 1803—1853-ból származó családi iratokat, **K o v á c s** Dénes pedig a barátosi Ferencz-, vagy Ferenczy-család 1610—1881-ből származó régi leveleit adományozta levéltárunknak. Utóbbiak főleg a székely határőrség felállításával gazdaságilag nem kis mértékben megterhelt, de egyuttal katonai fegyelmre is szoktatott s a létért vívott küzdelemre sok férfias jellemvonással felfegyverzett székely kiscgazda küzdelmes multjára vetnek világot s azért köztörténeti, valamint gazdaságtörténeti szempontból is értékesek.

A könyvtár és levéltár számszerű gyarapodása e szerint az 1914-ik évben a következő volt: a) Könyv: 1028 drb, b) Hirlap: 9 drb, c) aprónyomtatvány: 65 drb, d) Térkép: 8 drb, e) Kézirat: 1 drb, f) Oklevél és egyéb irat: 1914 drb. Összesen 3058 drb. Ebből vásár útján szereztetett 78 drb. Állami letét 13 drb. Ajándék: 2967 drb.

II. Régiségtár. Az erőrdi tyiszkhegyi őstelepen ebben az évben az ásatások szüneteltek. Dr. **L á s z l ó** Ferenc muzeumőr a korábbi ásatások régészeti anyagának részletes feldolgozását s az ásatások eredményeinek publikálását megkezdte. Erre vonatkozó tanulmánya három közleményben megfelelő illusztrációkkal „Ásatások az erőrdi őstelepen“ címmel a dr. **P ó s t a** Béla országos felügyelő szerkesztésében Kolozsvárt megjelenő „Dolgozatok az Erdélyi Nemzeti Muzeum Érem- és Régiségtárából“ című folyóiratban jelenik meg. A folyóirat 1914. évi folyamában a 279—417. lapon közzétett első közlemény az őstelep általános leírásán s az ásatás történetén kívül a telep stratigráfiájával foglalkozik. — Az erőrdi ásatások anyagából kiállítási célokra készített s nagy-

részben színezett rajzgyűjteményünk állománya az idén 32 drb-al gyarapodott.

A Sepsiszentgyörgy és Gidófalva közötti vasuti vonal mentén a bedeházi malom melletti őstelepen az év tavaszán ismét alkalmunk nyílt, hogy a Magyar Állam Vasutak által végzett földmunkálatok rendjén előtűnt földalatti üregeket felmérhessük s az előkerülő tárgyakat összegyűjthessük. Az idén felmért 7 üreggel együtt most már összesen 38 földalatti üreg helyzeti viszonyait ismerjük. A talált tárgyak közt van állati csont 14 drb, ép vagy összerakható cserépedény 4 drb, cserépedény jellemző darabja 153 drb, szuatrög 7 drb, vastárgy 2 drb, összesen 184 drb

Őskori gyűjteményünk anyagát és értékét gyarapította az a régészeti anyag is, melyet Csutak Vilmos muzeumőr a kezdészenléleki Táncospadon múlt évi szeptember 1—3-án végzett s már múlt évi jelentésünkben bejelentett régészeti ásatás eredménye gyanánt kellő konzerválás után idei leltárunkba vezetett.

Ennek az anyagnak legértékesebb darabja kétségkívül az a hatalmas méretű, római császárkori dolium, melynek egyes darabjait a Táncospad tulajdonosának, ifj. Bartók Dénes földbirtokosnak ekéje vetette felszínre, s viszont az ő szivességéből a Baló Ödön kézdivásárhelyi törvényszéki bíró lekötelező figyelmessége juttatta muzeumunkba.

Fájdalom, ásatás közben mihamar tévesnek bizonyult az a provinciális diszítésű doliumdarabok által méltán keltett feltevés, miszerint az ásatás a rómaiak daciai tartózkodásának és a leigázott barbárokra gyakorolt kulturális hatásának több értékes emlékével fogja gyarapítani régiségtárunknak pontosan vezetett ásatás útján kikerült emlékekben aránylag szegény történeti (historikus) csoportját, mert a doliumon kívül a kiásott 3 kubikban római-kori tárgy nem került napvilágra. Fáradságunkat azonban mégis kárpótolta az a körülmény, hogy az ásatásra fordított pár nap alatt is régészeti szempontból igen tanulságos és értékes megfigyeléseket végeztünk, s a doliumon kívül még több olyan tárgyat is hoztunk muzeumunkba, mely vármegyénk kő-bronzkori kulturájáról a dr. László Ferenc muzeumőr megelőző évi jelentései alapján eddig szerzett tudomásunkat több tekintetben kiegészíti. A történet előtti (praehistorikus) ember lakására kiválóan alkalmas helyről, mely különben Kézdivásárhelytől északkeletre a Kászonpatak balparti terraszán, a berecki castellumba vezető római ut közelében fekszik, a felásott két tüzhely körül egy teljesen ép és korjellemző kétfülű bögrén és nagyszámu korjellemző edénytöredéken kívül számos ág- vagy vesszőlenyomatot tartalmazó szuatrög, különböző csontdarabok, néhány csont- és kő eszköz, kagylóhéj, egyik földfoltban a tapasztott s most felbontott tüzhelyen nagymennyiségű megszenesedett köles, stb., szóval mind olyan emlék került napvilágra, a mi kétségtelenné teszi, hogy a Táncospadon haldan terjedelmes őskori telep volt. A tárgyak pontos statisztikája a következő: az első kubikból van 53 drb, a másodikból 175, a harmadikból 47 drb, összesen 275 drb. Tárgycsoportok szerint van: ép agyagedény 1, összerakott 1, jellemző edénytöredék 199 drb; szuatrög 14, tüzhelypárkányrész 16; kürtőszerű félhengeres agyagtápasz 4; kb. 2 liter megszenesedett köles 1,

agyagnehezék 3, tégladarab 1, salakrög 8, csont-
eszköz 2, állati csont 21, kagylóhéj 1, csiszolt
kőeszköz 2; egyéb kőtárgy 1 drb.

Őskori gyűjteményünk gyűjtés, ajándék
vagy vétel útján még a következő lelőhelyekről
gyarapodott: Sepsiszentgyörgy, Gém-
vára: 9 drb edénytöredék (gyűjtés), Sepsis-
zentgyörgy, Olt mellett homok-
bánya: 4 drb cserépedény, 24 drb edény-
töredék, 1 drb csontkorcsolya, 1 drb szarvas-
agancs eszköz, 7 drb állati csont. (Egyrésze
gyűjtés, a többi Daragits János és Gödri Zoltán
tanulók, továbbá Fülöp Sándor ajándéka);
Sepsiszentgyörgy, szemerjai
mező: 2 drb szuvatrög (Benedek János
ajándéka); 1 drb orsónehezék (Joós Imre aján-
déka); Étfalva, Templomdomb: 2
drb cserépedényke (Imreh Béla ajándéka); Olt-
szem, Leánykavár: 6 drb agyagtárgy
(gyűjtés), 29 drb cserépedény töredék, 3 drb
vastárgy (Simon Ferenc ajándéka); Oltszem,
Vármegyei őstelep: 2 drb cserépedény-
töredék, 1 drb kőtárgy (Simon Ferenc aján-
déka); Málnásfürdő, Füvenyes tető: 2
drb agyagtárgy Lisznyó, Jenejek hegy: 2
drb cserépedénytöredék (Simon Ferenc aján-
déka); Réty, Törökrétje: 5 drb agyagtárgy,
6 drb más őskori tárgy (Nemes Dezső tanuló
ajándéka); Angyalos, Völgy: 1 drb festett
cserépkanál (Incze Manó ajándéka); Nagyb-
orosnyó: 6 drb cserépedény és edény-
töredékek (Kónya Kálmán ajándéka); Zágony:
2 drb bronzbalta (dr. Morvay István ajándéka);
Kédivásárhely, Barompiac: 5 drb cse-
répedénytöredék (Bányai János ajándéka);
Kézdimárkosfalva község belső terü-
lete: 1 drb agyagkup; Kézdimártonfalva,
Vizremenő dűlő: 8 drb edénytöredék, 2 drb
üveggyöngy (Czirmay József ajándéka); Felső-
cernáton, Ikapataka: kőbalta (Medgyaszai
Mihály útján Péri Andrásné); Előpataka,
Székely-ut: kőbalta (Burián Albert ajándéka);
Bölon: a község belső területéről 1 drb
vasfejsze (Simon Ferenc ajándéka).

Történeti (historikus) kori gyűjtemé-
nyünk néhány gyűjtés, illetve vásár mellett
főleg ajándékozás útján gyarapodott.

Római kori gyűjteményünk a kézd-
szentléleki kő-bronzkori ásatásból szár-
mazó hatalmas méretű doliumon kívül Kónya
Kálmán nyugalmazott főmérnök, földbirtokos
szivességéből 4 drb római téglával, köztük egy
feliratossal gyarapodott.

Középkori emlék az idén nem került
régiségtárunkba.

Újkori gyűjteményünk részére a többek
közt egy 1713-ból származó aranyozott ezüst
poharat és egy ezüst füstölőt vásároltunk.

Ajándékokkal gyarapították újkori gyűjte-
ményünket özv. Ferenczy Istvánné urnő,
néhai ditrói Ferenczy István nagyszombeni áll.
főgimn. igazgató neje, ki Zayzon Ferenc vál.
tag. és t.b. muzeumőr útján Báthori Endre
erdélyi fejedelem nyolc szögletű metszett üveg-
poharát ajándékozta muzeumunknak azzal a
felvilágosítással, hogy azt a családi hagyomány
szerint a tragikus véget ért fejedelem megöleté-
sében részt vett csiki székelyek, illetve a Zöld-
család valamelyik tagja kobozta el, s a Zöld-
család hagyatékából jutott a Zöldekkel anyai
ágon rokon néhai férje tulajdonába. A pohár —
fájdalom — hasadozott. Oldalán egyik tulaj-
donosának következő bekarcolása olvasható:
„P. S. Anno 1733. die 15. Máji 5. sz.“

Koréh Ferenc sepsimagyarósi születésű, de Vizaknán (Szebenvármegye) lakó ref. egyházi gondnok 1912. június hó 15-én elhalálozván, végrendeletében néhai feleségének, az 1907-ben elhalt Potyó Rózának emlékei közül a következő tárgyakat hagyományozta muzeumunknak : 1. 1 drb 2 méter magas, 85 cm. széles fekete rácsos állványzatu nagy tükröt, 2. Széchenyi Istvánnak és feleségének Domokos Rózália által női hajból készített arcképét; 3. Domokos Rózália és Potyó Ferenc arcképét, 4. két aranyozott szirénen álló napórát, végül 5. II. József üvegre festett arcképét diófa keretben. Az ajándékozott 5 drb kép közül mindenesetre a Potyó Ferenc „valódi képe“ a legértékesebb, mely szakértői vélemény szerint a Kriehuber József (1800 - 1876.) bécsi arcképfestő 1833. május 20-án készített munkája s Potyó Ferencet, ki akkor Károly Ferdinánd gyalogezredbeli hadnagy volt, nemzeti öltözetben ábrázolja. A jelzett 7 drb tárgyat kérésünkre a végrendelet jogerőre emelkedése után Incze Lajos vizaknai ref. lelkész, mint végrendeleti végrehajtó lekötelező szolgálatakkészítéssel folyó évi július 3-án küldötte el muzeumunknak, s mi kegyelettel őrizzük falaink között, mint annak a székely hűségnek bizonyítékát, mely soha sem hal ki a székely szivekből, bárhová vesse a végzet tul a szűkebb szülőföld határain . . . . .

Fegyvergyűjteményünk a nagyborosnyói szolgabírói kirendeltség vezetőjének, Deák Vincze tb. főszolgabírónak szivességéből 49 drb hivatalosan elkobzott egy és kétsövű puskával, egy és kétsövű kapsziis pisztollyal, valamint a legkülönbözőbb típusu és gyárjegyű forgópisztollyal gyarapodott.

Ugyancsak e gyűjteményünket Sipos Dezső vármegyei aljegyző, tart. honvédhadnagy, valamint dr. Ferencz Lajos ügyvéd utján Veres Lajos huszárfőhadnagy is néhány háborus emlékekkel gyarapította.

Rajtuk kívül még a következők gyarapították értékes ajándékokkal régiség-tárukat :

Dr. Barabás Sándor Sepsiszentgyörgy : 7 drb faragott pálca ; Bodor János Szászváros : 1 drb régi orgona ; Bodola Ödön tanuló Sepsiszentgyörgy : 1 drb vaslakat ; dr. Daday Vilmos és néhai dr. Daday Vilmosné Sepsiszentgyörgy : 2 drb vasgyűrű „Pro Patria 1914.“ felirattal ; Fülöp Károly tanuló Sepsiszentgyörgy : 1 drb kard ; Főrró Károly Dálnok : 1 drb óra, 1 drb szolgáti öv, 1 drb tisztí bojt, 1 drb pálca, 1 drb ezüstgyűrű, 5 drb szekrényvasalás és Barabás Miklós szülőháza vasrostélyos ablakának 3 tokja ; Gyárfás Jenő Sepsiszentgyörgy : 1 drb almárium ; Horváth Mihály tanuló Sepsiszentgyörgy : 3 drb ágyugolyótöredék ; Handra Mártonné Étfalvazoltán : 1 drb pipa ; Kelemen Lajos Sepsiszentgyörgy : 1 drb Kossuthkép, 1 drb utazóbőrönd, 1 drb láda ; Kovács Sándor Sepsiszentgyörgy : 1 drb evővilla ; Kónya Kálmán Nagyborosnyó : 1 drb ágyugolyó ; Köntés Ferencné Sepsiszentgyörgy : 2 drb tányér ; Karatnai Köntzei Laura Karatnavolál : 1 drb ezüst kupakos tajtékpipa ; Krizsik Alajos Sepsiszentgyörgy : 1 drb kovás pisztoly ; dr. Künnle Tivadarné Sepsiszentgyörgy : 1 drb leveles láda vasból ; Kovászna község : 1 drb békó ; dr. Morvay István Kovászna : 3 drb pisztoly, 1 drb puska-

portartó; P a p Boldizsár Réty: N e m e s Dezső tanuló utján 1 drb puska; P ó t s a János Bécs: 1 gyertyatartó; P a p Lehel tanuló Sepsiszentgyörgy: 1 kápszlitartó; S ü b e k Ede Sepsiszentgyörgy: 3 drb puska; S z o t y o r i Lajos Alsórákos: 1 drb pecsétnyomó; V é g h Endre Sepsiszentgyörgy: 1 drb puska; Z s i g m o n d Imre Gidófalva: 1 drb kályhacsempe a XVII. sz.-ből.

É r e m t á r u n k gyarapodásáról is van jelentenivalónk. A Főfelügyelőség 506–1913. sz. leiratában éremtárunk kiegészítésére 1914-re előirányzott s már mult évi jelentésünkben bejelentett 1000 K rendkívüli segély kiutalását ugyan a rendkívüli események megakadályozták, de azért ajándékozás, s némi vásár utján az 1914-ik évben is gyarapodott éremtárunk.

Vásárra fordítottuk pl. az 1913-ik évre kiutalt 1000 K segélyből felhasználatlanul maradt s a folyó évre áthozott 45 K 66 fillért s néhai elnökünk özvegyétől, G ö d r i Ferencné urnőtől 19 drb római császárkori ezüst denariust és 119 drb magyar, erdélyi, szlavoniai és külföldi ezüst és bronz érmet vásároltunk rajta. Vásár utján szereztük meg továbbá a hadisegélyezés céljaira történt társadalmi gyűjtés rendjén Károly Félix 1831-ben vert 40 lírás aranyát stb.

Az ajándékok közül jól esik kiemelnünk az 1848/49-beli hírlapokkal és más apró nyomtatványokkal már könyvtárunkat is gyarapító kézdimartonfalvi B o g d á n Géza nagyszebeni kir. erdőfelügyelő 76 drb ujkori hazai és külföldi éremből álló adományát, mint újabb beszédes tanuját annak a székely áldozatkészségnek, melyre már fentebb, a Koréh Ferenc hagyatékának megemlítése rendjén hivatkoztunk.

A többi adományozók névsora a következő: B a r t h a Miklós Nagyborosnyó: 3 drb; B á c s Sándor Sepsiszentgyörgy: 3 drb; B i r ó Gyula Sepsiszentgyörgy: 2 drb; B o d a Dénes Aldoboly: 1 drb; C z i r m a y József Kézdimartonfalva: 2 drb; C s á k á n y József Sepsiszentgyörgy: 2 drb; dr. D a d a y Vilmos Sepsiszentgyörgy: 1 drb; F e h é r Ferenc Sepsiszentgyörgy—Szemerja: 32 drb; G á l István Sepsiszentgyörgy—Szemerja: 3 drb; G y ö r g y a k a b Ignác Sepsiszentgyörgy: 1 drb; Kurkó Gyula Molnár Bénéiam sepsiszentgyörgyi lakós hagyatékából: 4 drb; K ó n y a Kálmán Nagyborosnyó: 1 drb; M i s k e Lajos Sepsiszentgyörgy: 1 drb; N e m e s Dezső tanuló Sepsiszentgyörgy: 9 drb; Ö t v e s Pál Sepsiszentgyörgy: 1 drb; R o e d i g e r Lajos Kovászna: 2 drb; S i p o s Zoltán Sepsiszentgyörgy: 1 drb; T é g l á s Erzsébet Sepsiszentgyörgy: 5 drb.

III. Néprajzi gyűjtemény. Dr. L á s z l ó Ferenc muzeumőr néprajzi gyűjtéseket és felvételeket végzett Barátos, Kovászna, Dálnok, Csikszereda, Csiktaploca, Delne, Csikszépvíz, Csikborsova és Hosszúfalu községekben. Dálnok községből a ref. temetőből a presbiterium határozata alapján 12 drb eldölt kópjafával, Csikszeredából és Csikszépvíztől régi sirkövekről felvett fényképekkel gyarapodott gyűjteményünk.

R o e d i g e r Lajos nyug. főgimn. tanár, ig. vál. tag kászonvidéki gyűjtéseire és felvételeihez tartozik: 5 drb festékes szőnyeg, 2 drb varrottas, 8 drb népviseleti tárgy, 14 drb konyhafelszerelési tárgy, az osztováta felszereléshez 9 drb tárgy, továbbá népies építkezésekről

és népviseletekről 30 drb fényképfelvétel. A tárgyak legnagyobb része a kászoni szoba inventáriumát egészíti ki, gyűjtő útjáról beterjesztett értékes jelentése pedig a további kutatásokra vonatkozólag is több irányban nyújt hasznos utbaigazítást.

Népviseleti gyűjteményünket gyarapítja a dr. Hoffer András székelyudvarhelyi főgimn. tanár által felkérésünkre beszerzett homoródmási székely legény-ruha, melyből még csak az ujjas hiányzik. Nemcsak néprajzi, hanem művészeti szempontból is figyelemre méltó a Haáz F. Rezső székelyudvarhelyi főgimn. tanár által muzeumunknak átengedett 5 drb akvarell udvarhelymegyei népviseletekről.

Szintén kiállítási célokra valók a Hajós Imre VIII. gimn. o. tanuló által az alsórákosi népviselet köréből készített színezett rajzok, valamint a Varga Nándor rajztanárjelölt akvarelljei és tusrajzai is.

Fényképgyűjteményünket dr. Ébner Sándor csiksomlyói tanítónőképző intézeti tanár csikmegyei népviseletekről színes felvételekkel gyarapította

Vásár vagy ajándék útján gyarapodott még gyűjteményünk Illyefalva, Árapatak, Hidvég, Réty, Lisznyó, Keresztvár és Gyergyóditró községekből.

A néprajzi gyűjteményt ajándékaikkal gyarapították: Benkő Gábor Dálnok (2 drb); Özv. Bibó Józsefné Barátos (3 drb); Fekete Györgyné Lisznyó, Damó Antal tanuló útján (2 drb); Forró Károly Dálnok (9 drb. Közük 2 drb állatbélyegző és 1 drb mázsáló kompona); Hadnagy Pál tanuló Dálnok (1 drb); dr. László Ferenc (11 drb); Nemes Dezső tanuló Réty (2 drb); Némét Károly Dálnok (2 drb); Szegő József Zabola (1 drb); Teleki Ferenc Dálnok (2 drb).

A néprajzi gyűjtemény összes gyarapodása: 276 drb; ebből vásár 228 drb; ajándék 48 drb. Mindannyi magyar néprajzi tárgy.

IV. Képzőművészeti gyűjteményünk gyarapítása érdekében 215. sz. a. március 6-án újabb kérést intéztünk a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumhoz, melyben 1913. évi október 6-án kelt kérésünk kiegészítésül most a székely tárgyú műalkotások közül különösebben a Márton Ferenc kiváló székely festőművészi „Erdőirtás Csikorszáiban” és „Gátkötő székelyek” c. festményeinek megvásárlását s muzeumunknak való adományozását kértük, mivel a két festmény nemcsak tárgyánál, de néprajzi vonatkozásánál fogva is gazdag gyarapodása lenne gyűjteményünknek.

Kérésünket a Főfelügyelőség 322. szám alatt most is meleg ajánlással terjesztette fel a miniszterium illetékes szakosztályába s március 9-én 592. sz. a. értesített, hogy a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter 37,917. sz. rendeletével megengedte, hogy az Országos Magyar Szépművészeti Múzeum tulajdonában levő alábbi 10 drb festmény muzeumunkban ideiglenes letétképen elhelyeztessék akkor, ha az új muzeumi épület rendeltetésének átadatott.

E festmények a következők: Munkácsy Mihály: Busuló betyár; — Kaczyány Ödön: Magányos fa; — Mészöly Géza: Havas táj; — Székely Bertalan: II. Lajos tetemének feltalálása; — Lotz Károly; Apolló a muzsák körében; — Lotz Károly: Lotz Kornélia arcképe; — Tornyai János: Őszi reggel; — Pataky László:

Zászlószentelés; — Magyar Mannheimer G.: Erdő szélén; Bruck Lajos: Szamos völgye. — E festmények leltári értéke összesen: 18.450 K.

Mivel új muzeumunkat rendeltetésének csak akkor adhatjuk át nyilvánosan, mikor gyűjteményeink rendezési munkáját elvégeztük, s e munkánk még folyamatban van, köszönetet mondva a nagyértékű festmények szives ki-
eszközléséért, kértük a Főfelügyelőséget, hogy azok megküldését munkánk befejezése után sziveskedjék eszközölni.

V. Természetrajzi gyűjtemény. Ennek a gyűjteménycsoportnak legértékesebb gyarapodása néhai **B i b ó József** ny. tanító hagyatékából és dr. **B a r a b á s Sándor** vm. tb. főorvos, ig. vál. tag ajándékából jutott muzeumunk birtokába.

B i b ó József, a székely nevelésügy érdemes munkása tanítótársai s a székely társadalom előtt mint kiváló természet-megfigyelő és élvezetes leíró volt ismeretes. A székelyföldi lapok hasábjain megjelent apróbb cikkei és elbeszélései nevét szélesebb körben is ismertté tették. De csak kevesen tudták, hogy a növényvilág rajongó barátja több mint negyven éven át nagy buzgósággal gyűjtögette a háromszéki flóra jellemző növényeit s hogy szándékában volt gyűjtéseit herbáriumba is összefoglalni. **B i b ó Józsefnek** 1914. február 4-én bekövetkezett halála után a boldogult kívánsága szerint, özvegye szül. **Bartók Borbála** a féltve őrzött növénygyűjteményt muzeumunknak adta át. Az átvételt **Mircse Ferenc** teleki ref. lelkész szives közreműködése mellett 1914. február 21-én végeztük. A gyűjteményben meghatározott és családonként rendezett növényanyag 913 lapot tesz, meg volt határozva, de nem volt rendezve 460 lap. Volt még 648 drb meg nem határozott növény-példa is. Ez utóbbiakból a másik két csoport megrongált példáit fogjuk pótolni. A növénygyűjteménynek kiegészítő részül tekintendő 18 drb botanikai könyv, melyek közül a kézi példányokat érdekes marginális jegyzetek is élénkítik.

Dr. B a r a b á s Sándor nagyértékű rovargyűjteményét legnagyobb részt Háromszékmegyében gyűjtötte. Magába foglal 327 faj bogarat és 424 drb lepkét. Az adományozó a bogárgyűjtemény összes példányairól oikologiai adatokat is tartalmazó leíró lajstromot állított össze s azt a további gyűjtéseknél hasznosan értékesíthető utbaigazításokkal is kiegészítette. Abból a célból, hogy a rovarvilág kiváló ismerőjének évtizedeken át végzett gazdag megfigyeléseiből leszűrjék ezeket a hasznos tanácsokat a természet-kedvelő tanuló ifjúság is megismerhesse, ez az utbaigazító kis füzet legközelebb nyomtatásban is meg fog jelenni. Muzeumunk érdemes munkatársának az lesz a legszebb jutalma, ha az ő természet-szeretete is hasonló lelki javakat fog felébreszteni.

S z á s z Károly kolozsvári tud. egyetemi gyakornok az 1914. év július havában **Málnás, Málnásfürdő, Sepsibükszád, Tusnádfürdő** és **Torja** község vidékén a **Hargita-vonulat** legdélibb nyulványain s az ettől keletre fekvő **Büdös és Bálványos** hegyeken végzett geologiai kutatásokat abból a célból, hogy az itt található vulkánikus kőzetek s ezek törmelékeinek elterjedését és egymással való összefüggését megállapítsa. Itt gyűjtött kőzeteiből 45 drb jól megfigyelt, tipikus kőzetet engedett át muzeumunknak.

B á n y a i János abrudbányai polg. fiuisko-

*Málnásfürdő a
Hargita-vonulat 45 db kőzet.*

lai tanár, kinek természetrajzi gyűjteményünk már eddig is sok értékes anyagot köszönhet, az idén Kézdivásárhely, Barót, Bibarcfalva, Nagybaczon, Szárazajta, Bodok, Köpecz, Miklósvár, Alsórákos, Árapatak, Borszék, Ditró és Gyergyószentmiklós területén végzett gyűjtéseiből 31 közzétett és közzétett s a geológiai településeket megvilágító 3 db szemléltető képpel, — a Nemere, Górtető, Bálványosfürdő, Mohostó, Öcsémteteje és Borszék vidékéről a székelyföldi magasabb hegyvidéki flórát jellemző, gondosan praeparált 22 db virágos növényvel s legvégül a kézdivásárhelyi Katrosa erdőből egy kurta kigyóval és a Szentanna-tó vidékéről egy alpesi gőtével gyarapította gyűjteményünket.

A Magyar Nemzeti Múzeum állat-tárában feleslegessé vált európai bölényt kérésünkre nevezeti intézet igazgatósága, mint ajándékot, múzeumunknak engedte át. Ez az állat származását tekintve ugyan nem a Székelyföldről való, de mert a feljegyzések szerint a magyarországi utolsó bölényt a Székelyföld területén lőtték, emlős állataink sorát lényegesen kiegészíti, s azon felül több példányból álló bölénykoponya gyűjteményünk megértését is elő fogja mozdítani s így annak múzeumunkban való elhelyezése minden tekintetben örvendetes gyarapodást jelent.

Természetrajzi gyűjteményünk gyarapodásából felemlítjük még a következő tárgyakat: 2 db mezei nyul Bikfalváról (Stibi József ajándéka); 1 db borz Bodokról (Fodor Albert ajándéka); 1 db fehér menyét Hilibről (Vitályos Vince ajándéka); 1 db füles bagoly (Stibi József ajándéka); 1 db vizi tyúk, 1 db tőkésréce, 1 kis kárókatna a Rétyi nyírből (Bencő Pál ajándéka); 1 db magtörő pinty Kilyénből (József Mihály ajándéka); 1 db ősemlős-csont Nagyborosnyóról (Kónya Kálmán ajándéka); 1 db ősemlős-fog a sepsiszentgyörgyi Olt melletti homokbányából (Pap Lehel tanuló ajándéka); 1 db homokkő kövületek lenyomatával Zaboláról (Szegő József ajándéka); 13 db ásvány és kőzet Bibó József hagyatékából, 17 db kavics a Bodzavize medréből (dr. László Ferenc gyűjtése); 2 db homokkő Gyulafalváról (dr. Morvay István ajándéka); 3 db fénykép a Kovásznai-erdő fenyő-ültetvényeiről (Jóós Elek ajándéka); 23 db fényképfelvétel Csikmegye különböző tájairól (vásár).

A természetrajzi gyűjtemény 1914. évi összes gyarapodása: állat és állattani készítmény 6 db, növény 2057 db, ásvány, kőzet és kövület 118 db, egyéb tárgy 33 db, összesen 2971 db. Ebből vásár 10 db, ajándék 2963 db.

6
342
11

= 359

A múzeumőrök működése. A múzeumőrök végezték az összes adminisztratívus teendők ellátását, az építéssel kapcsolatos ügykezelést, vezették a házilag végzett építési és parkirozási munkákat, előkészítették és feldolgozták az igazgató-választmány és ügyvezető-tanács elé tartozó ügyeket, illetve végezték az elnökséggel együtt a múzeum összes folyóügyeit.

1
358

Ásatás, gyűjtés, kutatás és vásárlás útján gondoskodtak a gyűjtemények gyarapításáról, a beérkezett tárgyak leltározásáról, konzerválásáról, elhelyezéséről, további biztos megőrzéséről.

Múzeumunknak megállandósult magas ügyforgalmáról tanuskodik az a körülmény is, hogy az 1914-ik évben is 814 volt az iktatóba vezetett és elintézett ügyek száma.

Postakönyv utján kézbesített az 1914. évben 624 egyszerű, 33 ajánlott levél és 22 postai csomag.

Ezenkívül a muzeumőrök vezették a pénztári nyilvántartásokat s végezték a pénztári ügykezelést is.

Összeállították a muzeum 1915. évi állapotáról szóló jelentést, az államsegélyek felhasználásáról szóló elszámolásokat, a szükséges leltári és statisztikai kimutatásokat.

A Főfelügyelőség 287—1914. sz. a. május hó 30-án kelt leiratával a muzeum 1913. évi működéséről és állapotáról szóló jelentést elismeréssel tudomásul vette.

Ezt az 1913. évi jelentést a közönség érdeklődésének ébrentartása s az igazgató-választmánynak főleg a adományozókkal szemben való nyilvános elszámolása s a beérkezett adományokért érzett köszönetének nyilvános kifejezése céljából a Székely Nép hasábjain közzétették, s 300 drb különlenyomatban a muzeum fentartóinak, támogatóinak, jóakaróinak s a társmuzeumoknak szétküldötték.

Az év folyamán beérkezett tárgyakat a szükséges konzerválások elvégzése után beérkezésük sorrendjében a Beérkezési naplóba, majd pedig szakok szerint Leltárba vezették, s ennek megfelelően leltári számmal jelölték meg. A Beérkezési napló 1914. évi folyószáma: 1—814. A régiségtári anyagot I. 5448—6017-ig, összesen 570 folyószám alatt; a néprajzit II. 2646—2876-ig, összesen 231 folyószám alatt; a természetrajzit: III. 935—1099-ig és 2000—2022-ig, összesen 189 folyószám alatt; a könyvtári anyagot IV. 4725—5099-ig és 6000—6302-ig, összesen 678 folyószám alatt vezették be az egyes szakok leltárába. Ez a kimutatás, valamint a gyűjtemények idei gyarapodásának statisztikája is bizonyítja, hogy gyűjteményeink folyó évi gyarapodása, — bárha államsegélyből vagy más forrásból az eddigieknél kevesebb pénzösszeg állott rendelkezésünk alatt, — mégis eléggé számottevőnek mondható.

Rendezési munkánk az év első felében a kívánatos és tervezett mértékben haladt előre, bár a muzeumőrök idejéből igen tetemes részt a jelentésünk bevezető soraiban megemlített ügyek ellátása már ekkor is igénybe vett. A háboru kezdete óta azonban a szükséges adminisztratívus teendők ellátása, valamint a beérkező új gyarapítási anyagok konzerválása, leltározása és rendezése mellett a gyűjtemények általános rendezése már a tervezettnél jóval lassabban haladt előre, mert a muzeumőrök rendes tanári munkája rendkívüli módon megnövekedett. Hadbavonult négy tanártársuk tanítási munkájának az ide vonatkozó miniszteri rendelkezés szerint az itthon maradtak által való ellátása a maximális óraszám felüli tanítási órák elvállalását tette kötelességükké. Ezenkívül egyik muzeumőrnek a főgimnáziummal kapcsolatosan fennálló és 200 növendéket magában foglaló házilag kezelt intézeti konviktus ügyeinek vezetését is át kellett vennie.

Általában mindenik gyűjteményünkben folytattuk a már múlt évben megkezdett s múlt évi jelentésünkben részletezett rendezési munkát.

Könyvtári és levéltári anyagunk végre annyi vándorlás, költözés és raktári ládába történt elhelyezés után teljesen megtakarítva és tisztítva, az 1913. év végén elkészült Már-

kus-féle könyvtári állványokkal és levéltári szekrényekkel berendezett könyvtári raktárhelyiségünkben van.

Ez az általános tisztító munka különösen szükséges és elodázhatatlan, de egyuttal fáradtságos és huzamosabb ideig tartó is volt. Ezenkívül a régebben beérkezett és állandóan raktárszerűen kezelt könyveket kivétel nélkül lebélyegeztük, az Apor-könyvtár anyagát szakok szerint rendeztük, a régi magyar könyvtári és kéziratok anyagot, valamint az összes hírlapokat, térképeket külön választottuk, továbbá könyvtárunk régibb anyagának az eredeti rendezés szerint való ideiglenes felállítását is csaknem teljesen elvégeztük, még pedig utóbbi abból a célból, hogy régibb katalógusunkat s így könyvtárunk igen tekintélyes részét a végleges rendezéssel egyidőben elkészítendő új könyvtári katalógus elkészítéséig is használhassuk.

E katalógus elkészítése volna most könyvtárunkban legelső és legszükségesebb, de jelenlegi viszonyaink között közelebbről nehezen végrehajtható teendők.

Levéltárunk egész anyagát az új szekrényekben helyeztük el s a pontos időrendi rendezés munkájában is előre haladtunk.

A régiségtárban, néprajzi és természetrajzi gyűjteményben a múlt évben megkezdett tisztogatási és konzerválási munkát, valamint a leltári lajstromokkal való egyeztetési eljárást, a kicédulázást s a hiányzó leltári számoknak a tárgyakra való rávezetését tovább folytattuk. A régiségtárban és a néprajzi gyűjteményben befejeztük a keramikus anyag konzerválását. A kiállításra csaknem teljesen készen van varrottas gyűjteményünk. Megkezdettük a fa- és vastárgyak konzerválását. A természetrajzi gyűjteményben rendeztük madaraink csoportját s a szakszerű meghatározásra előkészítettük ásatag csoportgyűjteményünket. Kiállítási célokra szolgáló rajzgyűjteményünk, a mint a gyűjtemények leírásánál megemlítettük, ebben az évben is gyarapodott.

A rendezési munkában Téglás Erzsébet és Téglás Juliska napidijas kisegítő segéd munkásokon kívül egyideig Kósa Ilona és Kósa Lina napidijasok, továbbá a szünidők alatt az idén is Varga Nándor rajztanárjelölt, Nagy Elek joghallgató, Barabás Lajos és Hamar Samu VIII. g. o. tanulók voltak segítségünkre. Ezekben a munkákban segédkezett a muzeumi szolgáló is.

Látogatók. Gyűjteményünk megtekintését a rendezési munkák befejezése előtt a nagyközönségnek a végleges kiállítás számára való előkészítés állapotában és tárgyaik nagyobb részének mostani raktárszerű elhelyezésében természetesen nem engedhetjük meg s azért őszinte sajnálatunkra kénytelenek voltunk ebben az évben is elzárkózni a legtöbb megtekintési engedély nyerésére irányuló óhajítás teljesítése elől. Országos főfelügyelőinken kívül, kik hivatalosan látogatták meg muzeumunkat, csak muzeumunk vagy egyes gyűjteményeink néhány támogatójának és szakembereinek nyitottuk meg gyűjteményeink ajtait.

Előbbiek között pl. június 28-án városunk országos képviselője, dr. Hegedüs Loránt látogatta meg muzeumunkat, kinek városunk falai közt tartózkodása alkalmat nyújtott választmányunknak, hogy ügyvezető alelnöke által vezetett küldöttsége útján általában az új muzeumi épület felépítése, közelebbről pedig a

28,000 K új építési államsegély kieszközlése körül szerzett érdemeiért szíves köszönetet mondjon. Julius 18-án gróf Nemes János és november 13-án gróf Mikes Ármán nagybirtokosok stb. tekintették meg gyűjteményeinket.

A szakemberek között pl. Barabás Samu orsz. levéltáros, Bányai János geologus, dr. Iványi Béla orsz. levéltári fogalmazó, a történelmi társulat titkára, Istók János székely szobrászművészünk, kinek a Bereckben felállítandó Gábor Áron szobrához tanulmányi anyag gyanánt elküldöttük Gábor Áronnak a Gábor-család tagjaitól használatra elkért két drb képét, és Gábor Áron-féle 2 ágyumodellünkről készített fényképfelvételeket, továbbá Márton Ferenc székely festőművészünk, Palliardi Jaroslav archaeologus Mährisch-Budwitzből, ki viszonzta dr. László Ferenc muzeumőrnek 1913. évi külföldi tanulmányutja alkalmával nála tett látogatását, Wigan Ede építész stb.... látogatták meg muzeumunkat, vagy dolgoztak gyűjteményeinkben.

Általában szakembereknek és tudományos intézeteknek, egyházaknak és magánosoknak tudományos kérdésekben ebben az évben is szívesen állottunk rendelkezésére. Festők részére épített műtermünkben az év folyamán Révész Györgyi tanítónőképző intézeti tanárnő, Gödr Ferenc rajztanár és Varga Nándor rajztanárjelölt dolgoztak.

A muzeum vagyoni állapotáról a Sipos Samu muzeumi pénztáros által vezetett pénztári napló alapján készített 1914. évi zárószámadás és vagyonszámla szerint a következő adatok nyújtanak felvilágosítást.

A) **A közpénztárnál** bevétel 26570·11 K, kiadás 12160·31 K, pénztári maradvány 14409·80 K. Az itt kimutatott pénztári tételek az államsegélyek és a muzeum saját jövedelmei tekintetében így oszlanak meg:

I. gyarapítási és fenntartási rendes és rendkívüli államsegélyek: bevétel: 1883·16 K, kiadás: 1883·16 K, pénztári maradvány —— K.

II. A 25000 K berendezési államsegélyből az 1913. évről átjött mint bevétel 17221·86 K, az 1914. évben kiadás volt: 4303·19 K, pénztári maradvány 12918·67 K.

III. A muzeum saját jövedelmeiből: Az átfutó tételekkel együtt bevétel 7465·09 K, kiadás 5973·96 K, pénztári maradvány 1491·13 K. Saját alapok tőkeösszege 3200 K, s így hiány 1708·87 K. A hiányból az 1913. évre esik 914·19 K, az 1914. évre esik 4·68 K.

B) **Építési pénztárnál** bevétel: 292,005·02 K, kiadás: 295,777·70 K. A bevételekhez hozzá számítva az 1913. évi állami költségvetésben évi 5000 K-s részletekben biztosított 85,000 K építési államsegélynek az év végéig ki nem utalt, de az 52—1915. sz. főfelügyelőségi leirat értelmében kiutalás alatt álló 1914. évi 5000 K-s államsegély részletet, a pénztári maradvány 1227·32 K.

C) **A muzeum vagyoni állása** az 1914. évi december 31-én: 1. Alapítványi tőzsvagyon: 3200 K. 2. Gyarapítási államsegély-maradvány: —. 3. Berendezési államsegély-maradvány: 12918·67 K. 4. Az új muzeum-épületre eddig kiadott: 258264·67 K építési összeg. 5. A muzeumőri lakásokra kiadott: 37513·03 K építési összeg. 6. Muzeumtelek értéke: 60000 K.

Az 1—6 tétel alatt kimutatott követelések összege 371896·37 K, melyből a kimutatott

1708·87 K közpénztári hiányt, valamint a muzeumot terhelő 35000 K építési kölcsönt leszámítva, a muzeum tiszta vagyona 1914. december 31-én (a gyűjtemények és felszerelések értékét számításba nem véve) 335187·50 K, gyarapodás a múlt év állapotával szemben (335187·50 K — 305542·13 K) = 29645·37 K.

*

Végül kedves kötelességünknek teszünk eleget, midőn mindenekfelett a vallás- és közoktatásügyi magyar királyi Miniszteriumnak és a Muzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének mindennemű ügyeinkben állandóan tanusított, nagyértékű erkölcsi és anyagi támogatásáért, továbbá fentartó hatóságainknak, a tulajdonos vármegyék és Sepsiszentgyörgy város vezetőinek, pártfőgőinknek, támogatóinknak, valamint mindazoknak, kik egy vagy más ajándékukkal és letétjükkel muzeumunk gyűjteményeit gyarapították, igazgató-választmányunk nevében ezen a helyen is hálás köszönetünket nyilvánítjuk.

A Székely Nemzeti Muzeum igazgató-választmányának Sepsiszentgyörgyön, 1915. március 27-én tartott gyűlése megbízásából:

Csutak Vilmos
főgimn. tanár, muzeumőr.

Dr. László Ferenc
főgimn. tanár, muzeumőr.

64746